

СРПСКА АКАДЕМИЈА ОБРАЗОВАЊА - БЕОГРАД

**РЕЗИМЕИ РАДОВА ЗА НАУЧНИ СКУП
*ВИСОКОШКОЛСКА НАСТАВА - ДИЛЕМЕ И
ПЕРСПЕКТИВЕ***

Београд, 22. јуни 2018.

САДРЖАЈ

УВОДНЕ НАПОМЕНЕ.....	3
Акад. проф. др Грозданка Гојков ДИДАКТИЧКЕ СТРАТЕГИЈЕ КАО ФАКТОР КВАЛИТЕТА ВИСОКОШКОЛСКЕ НАСТАВЕ	5
Акад. проф. др Марјан Влажић RAZSEŽNOSTI BOLONJSKEGA PROCESA.....	6
Акад. проф. др Драго Бранковић ВИСОКОШКОЛСКА ДИДАКТИЧКА МИСАО И БОЛОЊСКА ПРАКСА	8
Акад. проф. др Вељко Банђур МАСТЕР И ДОКТОРСКЕ АКАДЕМСКЕ СТУДИЈЕ У СИСТЕМУ ВИСОКОГ ОБРАЗОВАЊА У СРБИЈИ.....	9
Акад. проф. др Младен Вилотијевић ЧИНИОЦИ УНАПРЕЂИВАЊА КВАЛИТЕТА ВИСОКОШКОЛСКЕ НАСТАВЕ ...	10
Акад. проф. др Нанад Сузић КАКО УКЉУЧИТИ СТУДЕНТЕ У УНИВЕРЗИТЕТСКУ НАСТАВУ	11
Ред. проф. др Деан Илиев Ред. проф. др Татјана Атанасоска УНИВЕРЗИТЕТСКО ПОУЧАВАЊЕ И СТУДИРАЊЕ НА ОСНОВУ АКЦИОНОГ ИСТРАЖИВАЊА.....	12
Академик, проф. др Зоран Аврамовић УНИВЕРЗИТЕТСКИ НАСТАВНИК У СРПСКОЈ ТРАНЗИЦИЈИ	14
Акад. проф. др Миле Илић ДИДАКТИЧКО-АНДРАГОШКЕ ОСНОВЕ И МЕТОДИЧКЕ КОНЦЕПЦИЈЕ ЕФИКАСНЕ ВИСОКОШКОЛСКЕ НАСТАВЕ.....	15
Проф. др Јелена Станисављевић МАПЕ ПОЈМОВА У ФУНКЦИЈИ КРЕИРАЊА УНИВЕРЗИТЕТСКИХ ПРОГРАМА БИОЛОШКИХ НАСТАВНИХ ПРЕДМЕТА	16
Проф. др Милица Андевски Проф. др Бранислав Банић НАСТАВНИК И ВИСОКОШКОЛСКА НАСТАВА – ПЛУРАЛИТЕТ УЛОГА И МОГУЋНОСТИ.....	17
Проф. др Јелена Максимовић Ма Јелена Османовић РЕФЛЕКСИЈЕ БУДУЋИХ ПЕДАГОГА О САВРЕМЕНОМ УНИВЕРЗИТЕТСКОМ ОБРАЗОВАЊУ.....	19
Проф. др Александар Стојановић ЕМАНЦИПАТОРНА ДИДАКТИКА КАО ОСНОВА САВРЕМЕНОГ ОБРАЗОВАЊА НАСТАВНИКА	21
Проф. др Јелисавета Шафрањ ОДНОС ИЗМЕЂУ САМОЕФИКАСНОСТИ СТУДЕНАТА И ЊИХОВЕ УСПЕШНОСТИ У УЧЕЊУ СТРАНОГ ЈЕЗИКА.....	22
Проф. др Лупчо Кеверески ВИСОКОШКОЛСКА НАСТАВА И ДАРОВИТИ И ТАЛЕНТОВАНИ У МАКЕДОНИЈИ.....	23

УВОДНЕ НАПОМЕНЕ

У Зборнику су резимеи предвиђени за дискусију на научном скупу који САО организује на тему: *ВИСОКОШКОЛСКА НАСТАВА – ДИЛЕМЕ И ПЕРСПЕКТИВЕ*. Циљ Округлог стола је да се дискурсом ближе сагледају карактеристике високошколске наставе из угла тежњи да се унапреди квалитет високог образовања, посебно посматрањем домета и ограничења ефеката Болоњског процеса, који је у последње две деценије у фокусу Савета Европе ЕУ и *ENQA (European Network for Quality Assurance in Higher Education)*, као и наше академске јавности у смислу остваривања стратегије целоживотног учења као неопходности у суочавању са изазовима конкурентности и употребе нових технологија и унапређења социјалне кохезије, једнаких могућности и квалитета живота у будућој Европи као друштву знања.

Ближе одређење циља Округлог стола је да се дискурси усмере ка практичним аспектима дилема и перспектива високошколске наставе данас, како би се допринело дидактичкој димензији сагледаних перспектива и тиме дале веће шансе ефектима структурних промена у којима се сада већ скоро две деценије од њиховог инаугурисања виде, углавном, негативни предзнаци, бар, када су питању елементи квалитета учења и поучавања у настави, као што су компетенције широког спектра вештина, које се односе на интелектуалну аутономију (способности логичког и независног мишљења, креативност, способност формулације и решавање проблема, способности да се дефинишу и праве приоритети...), метакогнитивне способности студената, планирање сопственог развоја, флексибилност и прилагодљивост, унутрашња мотивација и посвећеност, отвореност за учење, стицање различитих искустава и вештина комуникације као одлучујућих фактора за постизање успеха и сл., чиме би се дао допринос суштинским елементима квалитета високошколске наставе.

Настава као комплексна васпитно-образовна активност у квалитету, као изразу сложених активности, подразумева сагледавање широког дијапазона других аспеката који се сливају у један и манифестују квалитетом, те се с'тога отварају бројна питања на која би требало обратити пажњу. Нека од њих дата су у припреми скупа, уз позивницу, али се тиме нису затвориле могућности да се у дискурсу на округлом столу отварају и друга поља посматрања, односно други аспекти ове тематике, како би студије биле више у функцији општег циља развоја личности који повезује образовни систем у целини, а претпоставља слободу сваког појединца да се развија у складу са својим унутрашњим потенцијалима, како би „постао човек“, „људско биће“, „личност“ у циљу унапређивања укупног квалитета живота (личног, грађанског или професионалног) и повезаности са потребама тржишта рада и развоја стручних вештина (European Commission/EACEA/Eurydice, 2015).

Аутори и теме пријављене за дискусију скрећу пажњу на актуелна питања високошколске наставе данас у Србији, а и шире. Према приспелим резимеима дискурси захватају широк радијус посматрања актуелне проблематике области високошколске наставе. Почев од теоријско-методолошке научне мисли високошколске дидактике и критичког посматрања властитог научног идентита и дигнитета дидактике као педагошке научне дисциплине, преко фундаменталних проблема високошколске наставе, парадокса између дидактичке теорије и емпирије, до питања дидактичких стратегија и метода као фактора квалитета високошколске наставе и питања квалитета образовања, а тиме и високошколске

наставе. Резимеи обећавају и дискусију о актуелним приступима феномену квалитета, социокултурној и критичкој струји у педагогији и уважавању суштинских карактеристика феномена образовања. Могло би се тако закључити да теме и резимеи обећавају захватање доста широког спектра питања везаних за домете високошколске наставе у региону, а корак даље и корисне назнаке за перспективе које би смањиле несагласности теоријских и практичних оријентација, што би, поред униерзитетских наставника, свакако, било интересантно и за све који су у образовној политици Србије, а и шире.

Акад. проф. др Грозданка Гојков¹,
Српска академија образовања, Београд

ДИДАКТИЧКЕ СТРАТЕГИЈЕ КАО ФАКТОР КВАЛИТЕТА ВИСОКОШКОЛСКЕ НАСТАВЕ

Резиме: У тексту се методом теоријске анализе дискутује питање дидактичких стратегија као фактора квалитета високошколске наставе. О томе шта представља квалитет образовања, а тиме и високошколске наставе још нема потпуне сагласности. Прихвата се да је квалитет друштвено конструисан концепт (Stančić, 2012), завистан од вредности контекста у коме се о њему говори. Дискусије се у тексту о актуелним приступима феномену квалитета, заснованим на спољашњој контроли исхода у чијој је основи економска логика и о алтернативи заговорника социокултурне и критичке струје у педагогији, која инсистира на уважавању суштинских карактеристика феномена образовања (јединственост, целовитост, развојност, комплексност, динамичност, контекстуалност, непредвидивост...). Питање квалитета високог образовања посматра се из угла: мера вредности, нивоа остварености циља, мера остварености стандарда и културе учења и отвара питање: Експанзија неолиберализма и глобализације узрок или последица стандардизације/ унификације и поједностављења мера и поступака?

Из угла метатеоријске расправе о “дидактици оријентисаној ка студентима“ у време постмодерне, ослоњене на онтолошке и гносеолошке претпоставке плурализма у филозофији, а у педагогији на постулате функционалног и критичког процеса посматрају се основни ставови комуникативне дидактике и на крају као аргументација за оцене стања дају налази истраживања који говоре о квалитету високошколске наставе (стилови учења, креативност и метакогниција) о којима би било смисла размишљати у текућим реформским потезима; индикаторима квалитета сматрати ефекте образовања који су у суштини процеса учења и доприносе еманципацији, аутономији личности студената, који ће бити делотворни у захтевима стратегија одрживог развоја и висококомпетитивног глобалног тржишта. Овакав приступ подразумева да сви актери стварају заједничку визију квалитета и трагају за адекватнијим путевима његовог досезања (што од високошколске дидактике очекује више снаге на фокусирању еманципаторних приступа учењу у смислу стварања „културе квалитета знања“.

Кључне речи: квалитет високошколске наставе, дидактичке стратегије.

¹ g_gojkov@mts.rs

Akad. prof. dr Marjan Blažič²

Univerza v Novem mestu

RAZSEŽNOSTI BOLONJSKEGA PROCESA

Povzetek – Spremembe izobraževalnega sistema, ki ga je prinesel bolonjski proces, imajo za visokošolsko izobraževanje pa tudi za celoten izobraževalni sistem daljnosežne posledice. Danes ugotavljamo, da bi bilo treba več premislekov o njihovih filozofskih predpostavkah in implikacijah, predvsem pa da uvajanje nove paradigme ne temelji na specifičnosti našega zgodovinskega, kulturnega in političnega konteksta.

Z bolonjskim procesom pogosto povezujemo novo paradigmo, ki je tradicijo evropskega visokega šolstva, ki poudarja humanistične vrednote, premaknila v smer kapitalne logike. Pokazalo se je, da so nove politično-ekonomske strategije visoko šolstvo potrebovali predvsem za krepitev konkurenčne sposobnosti gospodarstva. Zato se cilji bolonjskega procesa spogledujejo s človeškim kapitalom, problematiko zaposljivosti in mobilnosti kot instrumenti za krepitev konkurenčnosti gospodarstva v evropskem prostoru. Razvijanje znanosti, ki je bila tradicionalna naloga univerz v splošno dobro, je nadomestila naravnost visokih šol in fakultet na gospodarsko uporabnost in koristnost. Bolonjska prenova si je med drugim zadala tudi cilj, da se študijske vsebine in dejavnosti bolj približajo potrebam poklicnih področij, za katere usposabljam študente. Ob tem se poudarja pojem pričakovane uporabnosti znanja, pri čemer pa pogosto ne znamo odgovoriti na vprašanje, kaj ta pričakovana uporabnost pomeni. Znanstvene kompetence so zamenjale obrtniške in znanje je postalo tržno blago. Nedvomno lahko ugotovimo, da ima bolonjska reforma številne pozitivne namere in učinke, žal pa mnogih zaradi različnih ovir nismo realizirali.

Acad. prof. dr Marjan Blažič, PhD

University of Novo mesto

Dimensions of the Bologna Process

ABSTRACT - Changes in the education system delivered by the Bologna process have far-reaching consequences for higher education as well as for the entire education system. Today, we can determine that there should be several considerations about their philosophical assumptions and implications, and above all, that the introduction of the new paradigm is not based on the specificity of our historical, cultural and political context. The Bologna process is often associated with a new paradigm, which has moved the tradition of the European higher education, emphasizing humanistic values, towards capitalistic logic. It has been shown that new political and economic strategies needed higher education primarily to strengthen the competitive ability of the economy. Therefore, the objectives of the Bologna process are oriented towards the human capital, problems of employability and mobility as instruments for strengthening the competitiveness of the economy in the European area. The

² marjan.blazic@guest.arnes.si

development of science, which was a traditional mission of universities for the general good, has been replaced by the orientation of higher education and faculties towards the economic usability and efficacy. The Bologna reform has also set the aim for adapting study content and activities closer to the needs of professional fields for which students are being educated. In addition, the notion of the expected usefulness of knowledge is highlighted, however, often we cannot answer the question of what this expected usefulness actually means. Scientific competences have been replaced by the craftsmanship ones and knowledge has become a commodity. Undoubtedly, we can conclude that the Bologna reform has many positive intentions and effects; unfortunately, many of them have not been implemented due to various obstacles.

Акад. проф. др Драго Бранковић³

Бања Лука

ВИСОКОШКОЛСКА ДИДАКТИЧКА МИСАО И БОЛОЊСКА ПРАКСА

Резиме: Са теоријско-методолошког аспекта високошколска дидактика (високошколска педагогија, универзитетска дидактика) након периода конституисања (друга половина 20. вијека) све више угрожава властити научни идентит и постаје најнеразвијенија педагошка научна дисциплина. Фундаменталним проблемима високошколске наставе (високошколско образовање) све више се баве друге научне дисциплине (андрагогија, школска психологија, социологија образовања, „општа дидактика“). Високошколска дидактика на нашим просторима још увијек није испунила основне критеријуме конститутивности: споро се развија научна дидактичка мисао из ове области (недостају научни скупови, округлих столови, тематске расправе), незнатан је број објављених научних монографија, не издају се посебни научни часописи, застарјела је уџбеничка литература, у курикулумима студија (сва три циклуса) нема предмета (модула) из ове дисциплине, не врше се избори наставника за високошколску дидактику, скромна су знања универзитетских наставника из високошколске дидактике а недостају и критичке расправе резултата емпиријских истраживања из ове области. Теоријско-методолошка научна мисао из подручја високошколске дидактике је у општој кризи.

Под снажним утицајем глобализацијских процеса и нових информатичких технологија високошколска емпирија (наставно-научни и истраживачко-наставни процес), без обзира на бројна ограничења болоњског процеса, доживљава корјените промјене. Успостављене су троцикласне студије, постепено се мијења позиција студента у образовном процесу, напушта се концепција предавачко-вјежбајуће наставе, курикулуми се темеље на компетенцијама студената и исходима учења, повећава се број изборних и факултативних предмета, проводе се континуиране евалуције токова и исхода учења студената. Универзитетском наставнику конкуришу моћне савремене информатичко -комуникационе технологије а повећава се и удио неформалних и информалних облика учења студената.

Настали су парадокси између дидактичке теорије и емпирије. У односима традиционалне парадигме (универзитетско предавање и вјежбе) постепено се конституише нова дидактичка парадигма темељена на субјекатској позицији студента и информатичким изворима учења. Постоји знатан „раскорак“ (не-саображеност) између дидактичке теорије и емпирије универзитетског образовања изражен у предњачењу (историјски ријетка појава) праксе у односу на теоријску мисао што методолошки посматрано указује на перспективе креирања нове теоријске мисли у високошколској дидактици.

³ drago.brankovic@teol.net

Акад. проф. др Вељко Банђур⁴

Српска академија образовања
Београд

МАСТЕР И ДОКТОРСКЕ АКАДЕМСКЕ СТУДИЈЕ У СИСТЕМУ ВИСОКОГ ОБРАЗОВАЊА У СРБИЈИ

Резиме: У раду се разматра место и улога мастер академских и докторских академских студија у систему високог образовања и то са њиховог концептуалног, организационог и методичког аспекта. Посебна пажња је посвећена МАС и ДАС које организују учитељски и педагошки факултети у Србији. На основу анализе студијских планова и програма ових факултета акценат је стављен на утврђивање, пре свега, заступљености дидактичких и методичких академских дисциплина, њихове сврхе и циља, студијских садржаја, организације, реализације и вредновања тих дисциплина. Додатна пажња је усмерена на образлагање, првенствено, значаја, смисла и организације основних облика рада на другом и трећем нивоу академских студија – предавања и самосталног истраживачког рада (СИР).

Кључне речи: мастер академске студије (МАС), докторске академске студије (ДАС), висока образовање, дидактичке дисциплине, предавање, самостални истраживачки рад (СИР).

⁴ veljko.bandjur@uf.bg.ac.rs

Акад. проф. др Младен Вилотијевић⁵

Српска академија образовања, Београд

ЧИНИОЦИ УНАПРЕЂИВАЊА КВАЛИТЕТА ВИСОКОШКОЛСКЕ НАСТАВЕ

Резиме: Високошколска настава је један од најзапостављенијих проблема савремене дидактике. Њоме се бавио веома мали број дидактичара (В. Шмит, Н. Филиповић, Г. Гојков, група педагога Филозофског факултета Бања Лука). Сматра се да у будућим коренитим променама у образовању централно место имају иновативне наставне методе рада. Међутим, у високошколској настави се укоренила метода излагања -предавања која је некада била стуб наставе, а данас она је показатељ неделотворне традиционалне репродуктивне наставне концепције. У истраживању високошколске наставе обављеном у појединим државама у свету (Немачка, Јапан, САД и др.) указано је да предавања у високошколској настави имају више проповедни ритуал него што испољавају неко своје позитивно дејство на постигнућа студената. У *теренској студији Универзитетска настава као проповедни ритуал*, Холдберг, бивши ректор Универзитета у Копенхагену, оштро је критиковао високошколску наставу због вербализма, репродуктивне основе и општег сиромаштва, истичући да фенотип универзитетске наставе је један од ритуала (Наставник предаје ширећи канонизовано знање а улога студента редукована). Хоркхајмер у истој студији квалификује предавање као “побачајну секуларизацију проповеди“ (вежбање студената у повијању професору).

У раду се указује на поједина негативна обележја традиционалне високошколске наставе а затим указује на обележја квалитетне високошколске наставе наводећи и поједине моделе који доприносе развијању самосталног креативног и истраживачког рада студената (пројектна, модуларна, истраживачка и други модели).

Образложени су и предлози за израду популарних брошура из области високошколске дидактике, а које би биле примерене професорима на универзитету, који у свом образовању нису имали педагошке дисциплине.

Кључне речи: Високошколска настава као ритуал; Модели високошколске наставе; Чиниоци ефикасне високошколске наставе.

⁵ vilotije35@gmail.com

Акад. проф. др Нанад Сузић⁶
Филозофски факултет, Бања Лука

КАКО УКЉУЧИТИ СТУДЕНТЕ У УНИВЕРЗИТЕТСКУ НАСТАВУ

Резиме: У овом раду аутор разматра низ питања значајних за укључивање студената у универзитетску наставу. Полази од тезе да савремено образовање мора редуковати поучавалачки модел дидактицизираног школског система у корист обуке ђака за учење учења. Потом анализира неоправданост еуроцентризма у науци и указује на то да данас потребујемо објективне увиде у историју науке. Интелектуална хегемонија европских и западних центара моћи неоправдано је потиснула значајне научне доприносе кинеске, индијске, арапске и других цивилизација. Анализирајући цивилизацијски контекст образовања, аутор истиче да је данас доминантна размјена студената и професора, али указује на чињеницу да то погодује ширењу утицаја развијених цивилизација. Овдје анализира различите изворе мотивације студената. На концу даје неколико сугестија за укључивање студената у универзитетску наставу: (1) проучити сазнања науке о мотивацији, (2) окренути студенте студентима, (3) одрећи се ауторитарне и доминирајуће позиције, (4) режирати што више практичних обавеза за студенте, (5) укључити адекватне игре и натјечања и (6) перманентно вредновати садржаје рада. Сваку од ових препорука треба да прати одговарајућа емоционална клима у раду са студентима.

Кључне ријечи: учење учења, еуроцентризам, мотивација студената, цивилизације, емоционална клима

⁶ Nenad Suzić je redovni profesor na Filozofskom fakultetu u Banjoj Luci, predaje Opštu pedagogiju, Sociologiju obrazovanja i Metodiku vaspitnog rada. Korespodenciju u vezi sa ovom radom možete obaviti meilom: nenad_szc@yahoo.com.

Ред. проф. др Деан Илиев⁷

Педагошки факултет Битола,
Универзитет „Св. Климент Охридски“ Битола

Ред. проф. др Татјана Атанасоска⁸

Педагошки факултет Битола
Универзитет „Св. Климент Охридски“ Битола

УНИВЕРЗИТЕТСКО ПОУЧАВАЊЕ И СТУДИРАЊЕ НА ОСНОВУ АКЦИОНОГ ИСТРАЖИВАЊА

Резиме: Рад је посвећен промоцији акционог истраживања као парадигми за унапређивање процеса поучавања и студирања на високообразовним институцијама. Рад прати ИМРД методологију и тако је дизајниран да истакне корак акционог истраживања које аутори спроводе са универзитетским наставницима и групе студената које студирају у три различита научно истраживачка подручја према Фраскатијевој класификација.

Први део рада је посвећен теориским основама акционих истраживања и потенцијалу и снази које оно даје корисницима за унапређивање свога поља деловања. У истом делу критички се наглашавају позитивни утицаји које појединац, ситуација и контекст добијају приликом имплементације акционих истраживања у високошколској дидактици.

У другом делу рада је описана методологија акционог истраживања која је била примењена од стране аутора. Циљ акционог истраживања је био да се високошколски наставници и студенти упознају и уведу у свет акционих истраживања приликом поучавања, односно студирања. Укупно 21 наставник и 60 студената је било укључено у акциона истраживања која су трајала између 6 и 8 месеци. Општа хипотеза је била: Акциона истраживања унапређују високошколско поучавање и учење. У методологији је описан и ток истраживања, кораци истраживања и начин обраде података.

Трећи део се односи на обраду резултата, приликом чега је коришћена методолошка триангулација, док су у четвртом делу дате дискусије и констатација да се општа хипотеза потврдила приликом акционог истраживања.

⁷ dean.iliev@uklo.edu.mk

⁸ tatjana_atanasoska@yahoo.com

**Dean Iliev PhD, Full Professor
Faculty of Education Bitola
University “St. Kliment Ohridski” Bitola**

**Tatjana Atanasoska PhD, Full Professor
Faculty of Education Bitola
University “St. Kliment Ohridski” Bitola**

ACTION RESEARCH BASED UNIVERSITY TEACHING AND STUDYING

Summary: The paper is focused on the promotion of an action researches as a paradigm for improvement of teaching and studying at the Universities. The paper follows IMRD methodology and it is designed to emphasize the action research steps with the university teachers and groups of students in three scientific areas according to Frascati classification, taken by authors.

The first part of the paper is for theoretical bases of the action researches and the potential and strength which can be useful for everyone to improve their practice. In the same part critically are elaborated the positive influences on the individuals, situations and context when practicing action researches in University didactics.

In the second part is explained the methodology of the action research conducted by the authors. The goal of the action research was to introduce and acknowledge university teacher and students in the world of action researches connected with the teaching and studying. 21 teacher and 60 students were engaged in the action research for a period from 6 to 8th months. The main hypothesis is: Action research improves University teaching and studying. In the methodology are also elaborated the phases, the articulation, steps and the ways of calculation of the data.

In the third part are given the calculation of data and the results, based on triangulation. The fourth part of the paper consists of discussions and the conclusion that the main hypothesis has been confirmed during realization of action research.

Академик, проф. др Зоран Аврамовић⁹

УНИВЕРЗИТЕТСКИ НАСТАВНИК У СРПСКОЈ ТРАНЗИЦИЈИ

Резиме: У раду се анализира делатност универзитетског наставника у српском високом образовању после 2000. године. Указује се, на основне разлике „социјалистичког“ и „проевропског“ наставника. Одговара се у раду на следећа питања: како се схвата настава, како се оцењује знање, какав је однос са студентима, какав је његов однос према испитној литератури? Посебно се указује на однос јавне интелектуалне ангажованости и наставне делатности. У закључку се подвлачи песимистичан закључак да је приватни део високог образовања значајно допринео паду угледа професије, али да ни државни универзитет није сачувао изузетност. Губи се посвећеност научном знању, вештине преношења разних знања и систем вредности.

Кључне речи: универзитетски наставник, наука и настава, српско искуство

⁹ zoran.a@sezampro.rs

ДИДАКТИЧКО-АНДРАГОШКЕ ОСНОВЕ И МЕТОДИЧКЕ КОНЦЕПЦИЈЕ ЕФИКАСНЕ ВИСОКОШКОЛСКЕ НАСТАВЕ

Резиме: Централне дидактичко-андрагошке основе високошколске наставе су: дидактичке парадигме, методичке концепције, наставни системи и модели, њихове компоненте и елементи. Резултати научних истраживања показују да су још увијек доминирајући системи предавачка и предавачко -приказивачка високошколска настава на нашим факултетима и високим струковним школама. Остварују се у оквиру догматске и објашњавалачко-репродуктивне методичке концепције утемељеним на конзервативној дидактичкој парадигми. Рјеђи су системи иновативне (пројектне, истраживачке, проблемске, мултимедијске, респонсбилне...) високошколске наставе у оквиру методичке концепције развијајуће наставе засноване на рационалистичкој дидактичкој парадигми.

Најрјеђи су системи ефикасне универзитетске наставе (контекстне, инклузивне, стваралачке...) у оквиру личносно-оријентисане наставе темељене на конструктивистичкој и феноменолошкој парадигми. Углавном су разматрани у теоријским студијама и валоризовани у истраживачким пројектима.

Осим класификације система високошколске наставе у оквиру методичких концепција утемељених на одговарајућим дидактичким парадигмама, у раду је идентификовано десет емпиријски провјерљивих критерија ефикасности процеса и исхода (општих, сртучних и уже стручних компетенција студената) те наставе. Образложено је десет темељних квалитета рада студената. Компаративно су приказана обиљежја стилова рада професора и асистената у недовољно ефикасној и ефикасној високошколској настави. Експлицирани су критерији (филтери) трајног разумијевања садржаја високошколске наставе и стадији микроплана (предавања и вјежби) у обрнутом дизајну високошколске наставе базиране на активностима студената и исходима њиховог учења и креативности. Истакнуте су компоненте дјелотворног поучавања у високошколској настави.

Кључне ријечи: дидактичке парадигме, системи високошколске наставе, критерији ефикасности наставе, квалитет рада студената, стил рада професора и асистената.

¹⁰ ilic50@yahoo.com

Проф. др Јелена Станисављевић¹¹,
Универзитет у Београду-Биолошки факултет

МАПЕ ПОЈМОВА У ФУНКЦИЈИ КРЕИРАЊА УНИВЕРЗИТЕТСКИХ ПРОГРАМА БИОЛОШКИХ НАСТАВНИХ ПРЕДМЕТА

Резиме: Мапе појмова су дводимензионална визуелна наставна технологија која се широко може применити у припреми, реализацији и верификацији наставног процеса. Састоје се од појмова који су међусобно повезани релацијама у јединствену смислену целину. За разлику од других визуелних технологија за представљање појмова и чињеница попут мапа ума, концептуалних дијаграма и визуелних метафора, одликују се највишим степеном концизности, прецизности и дефинисања одабраних појмова (концепата). С обзиром да се настава биологије одликује управо непрегледним мноштвом појмова и чињеница, ова технологија доприноси ефикасном и адекватном одабирању и истицању најважнијих појмова и чињеница, тако да се истакне суштина. Посебно је значајна њихова примена у процесима планирања наставе, у аспекту креирања и редефинисања наставних планова и програма. На Биолошком факултету Универзитета у Београду, у оквиру наставног предмета Анатомија и морфологија бескичмењака, мапе појмова примењене су у процесу планирања, реализације и верификације наставног процеса. Посебно су конструисане мапе које се односе на програмски садржај и наставне активности у оквиру напред наведеног наставног предмета (макро мапе појмова). У овом раду су представљене те мапе и карактеристике њиховог конструисања и примене. На основу досадашњих истраживања о ефикасности примене мапа појмова, превасходно у универзитеској настави, али и на основу досадашњих искустава у пракси, планира се даља имплементација ове технологије у оквиру наставних предмета Биологија пчела са пчеларством и Савремена наставна технологија у реализацији ентомолошких програмских садржаја на Биолошком факултету Универзитета у Београду. У ту сврху ће се обезбедити континуирана обука наставног особља за израду ових мапа, као и материјална и друга средства, што ће допринети побољшању квалитета наставног процеса у целини.

Кључне речи: мапе појмова, универзитетска настава, биолошки наставни садржаји.

¹¹ Jelena.Stanisavljevic@bio.bg.ac.rs

Проф. др Милица Андевски¹²

Филозофски факултет, Нови Сад

Проф. др Бранислав Банић¹³

ФФКМС, Универзитет Сингидунум, Београд

НАСТАВНИК И ВИСОКОШКОЛСКА НАСТАВА – ПЛУРАЛИТЕТ УЛОГА И МОГУЋНОСТИ

Резиме: Реформа студија у оквиру Болоњског процеса довела је наставника у ситуацију преиспитивања властитих концепте, методе, стилова поучавања. Радило се најпре о темељним променама структурне природе до снажнијих суштинских промена које би се директно одразиле на квалитет студија и усмеравале га ка самоорганизованом учењу студената, ка самоодговорним и самоодређеним карактеристикама оснаженим у компетенцијама које се од младих очекују како у свету рада тако и у актуелним друштвеним токовима.

У том смислу, од наставника се очекивало комплексно дидактичко преиспитивање, промишљање и обликовање сопствене методике кроз концепт високошколске дидактике у којој су се јасно препознавали захтеви за иновирањем садржаја учења, модификовањем дидактичких материјала, као и метода учења и поучавања, а све у окриљу судара филозофије постмодернизма и теорије конструктивизма у дидактичком промишљању културе поучавања и обликовања курикулума.

У складу са постављеним начелима Болоње, очекивало се да наставник својим дидактичким теоријама, експлицитним и имплицитним као и методичким апаратурама следи различите циљеве: сазнајне, психолошке (да буде саветник, пријатељ), али да ради и на јачању самопоуздања, самоуверености, флексибилности, тимског рада, лидерских особина... Научна фигура наставника као узора требала би, у суштини, да рефлектује интенције једног посмодерног знања које, иако се не налази у садржајима високошколског курикулума, мора да обликује наставну инструкцију. Овај парадокс највише је присутан у структури комуникативне акције која је постала најосетљивија на квалитет знања, на проблематични плурализован научног света, на дискурс као метод поучавања, на отворена питања високошколске наставе – којима нису дорасли ни наставници ни студенти ...

Кључне речи: наставник, високошколска настава, знање, курикулум

¹² andevski.milica@yahoo.com

¹³ banicjudo@gmail.com

Milica Andevski, Ph.D, Faculty of Philosophy, Novi Sad
Branislav Banić, Ph.D, FFKMS, University of Singidunum, Beograd

TEACHER AND HIGH EDUCATION TEACHING – PLURALITY OF ROLES AND POSSIBILITIES

Summary: Reform of the studies within Bologna process has led the teacher in a situation to question own concepts, methods, teaching styles. It was firstly about fundamental changes of structural nature up to strong essential changes that would have a direct effect on the quality of studies and aim it towards self-organized learning of students, towards self-responsible and self-determined characteristics enforced in competences that are expected from the young both in the world of labour and in current social flows.

In that sense, the teachers were expected to have a complex didactic questioning, thinking and shaping of own methodics through the concept of high education didactics in which there were clearly recognized the requirements for innovation of the content of learning, by the modification of didactic materials, as well as methods of learning and teaching, all of that in the context of the clash of philosophy of postmodernism and theory of constructivism in didactic thinking of the culture of teaching and shaping of curricula.

In accordance with the set principles of Bologna, it was expected that the teacher will by his didactic theories, explicit and implicit, as well as methodical apparatuses, pursue different goals: cognitive, psychological (to be an ally, friend), as well as to work on strengthening the self-esteem, self-confidence, flexibility, teamwork, leadership characteristics... Scientific figure of a teacher as a role model should essentially reflect the intentions of one postmodern knowledge which, although it cannot be found in contents of high education curriculum, must shape teaching instruction. This paradox is mostly present in the structure of communicative action which has become the most sensitive to the quality of knowledge, the problematic pluralism of scientific world, the discourse as a teaching method, open issues of high education teaching – which both teachers and students are not ready for..

Keywords: teacher, high school education, knowledge, curriculum

Проф. др Јелена Максимовић¹⁴

Ма Јелена Османовић

Универзитет у Нишу, Филозофски факултет

РЕФЛЕКСИЈЕ БУДУЋИХ ПЕДАГОГА О САВРЕМЕНОМ УНИВЕРЗИТЕТСКОМ ОБРАЗОВАЊУ

Резиме: Универзитетско образовање у Србији пролазило је и пролази кроз велике промене. Када је прихваћена Болоњска декларација 2006. године, уследио је низ свеобухватних измена образовног система Србије. Уследиле су различите реакције. Значај универзитетског образовања прихватањем Болоњске декларације имао је за циљ да унапреди квалитет система високог образовања и студирање у складу са актуелним потребама друштва. Болоњски процес савременог универзитетског образовања захтева континуиран рад студената, нову организацију рада која подразумева активно учешће студената у наставном плану и програму током читаве академске године. Имајући у виду основне захтеве Болоњске декларације и периода пре прихватања Болоњске декларације, видљиве су разлике када су у питању студенти и њихов однос према студирању. Из овога произлази проблем истраживања који се огледа у питању да ли студенти педагогије подржавају савремено универзитетско образовање у коме је имплементиран Болоњски процес. Овим истраживањем испитане су рефлексije студената педагогије о савременом универзитетском образовању са фокусом испитивања генералних ставова према високошколском образовању, ставова према Болоњском процесу, како студенти оцењују услове које пружа Болоњска декларација студирања, као и процењивање значаја студирања на квалитет високог образовања. У истраживању је коришћена дескриптивна метода, техника скалирања и инструмент скала процене Ликертовог типа (РБПУО). Инструмент истраживања конструисан је по угледу на инструмент Кукића, Чутура и Мабић у раду: Болоњски процес у перцепцији студената Свеучилишта у Мостару (2008: 1-9). У истраживању су учествовали студент педагогије Филозофског факултета Универзитета у Нишу са различитих година студија и просечне оцене на студијама. Студенти су истакли да савремено универзитетско образовање подстиче студенте да у предвиђеном року заврше факултет, као и да повећава ангажовање студената. Истраживање је показало да не постоје значајне разлике у одговорима испитаника у односу на независне варијабле: годину студија и просечна оцена, $p > 0.05$.

Кључне речи: Универзитет, Савремено образовање, Болоњски процес, Студенти педагогије

REFLECTIONS OF FUTURE PEDAGOGIES IN CONNECTION WITH UNIVERSITY EDUCATION

Summary: University education in Serbia has been passing through and undergoing major changes. When the Bologna Declaration was adopted in 2006, a number of comprehensive changes in the education system of Serbia followed. Different reactions followed. The importance of university education by accepting the Bologna Declaration was aimed at

¹⁴ jelena.maksimovic@filfak.ni.ac.rs

improving the quality of the higher education system and studying in accordance with the current needs of the society. The Bologna Process of Contemporary University Education requires continuous student work, a new work organization that involves active participation of students in the curriculum throughout the academic year. Bearing in mind the basic requirements of the Bologna Declaration and the Period prior to the acceptance of the Bologna Declaration, there are visible differences in terms of students and their relationship to study. This leads to the problem of research reflecting whether pedagogy students support contemporary university education in which the Bologna process is implemented. This research examined reflections by students of pedagogy about contemporary university education with the focus on examining general attitudes towards higher education, attitudes towards the Bologna Process, how students assess the conditions provided by the Bologna Declaration of Study, and assessing the importance of studying on the quality of higher education. The study used a descriptive method, a scaling technique, and a scale of Likert type instrument (RBPUO). The instrument of research was constructed on the basis of the instrument Kukić, Čutura and Mabić in the work: *The Bologna process in the perception of the students of the University of Mostar* (2008: 1-9). The research was attended by a student of the Pedagogy of the Faculty of Philosophy of the University of Niš with various years of study and average grades in studies. Students emphasized that contemporary university education encourages students to complete their college within the stipulated deadline, as well as increasing student engagement. The research showed that there are no significant differences in respondents' responses to independent variables: year of study and average grade, $p > 0.05$.

Key words: University, Contemporary Education, Bologna process, Pedagogy students

Проф. др Александар Стојановић¹⁵

Учитељски факултет Универзитета у Београду

Висока школа струковних студија за васпитаче „Михаило Палов“ – Вршац

ЕМАНЦИПАТОРНА ДИДАКТИКА КАО ОСНОВА САВРЕМЕНОГ ОБРАЗОВАЊА НАСТАВНИКА

Резиме: Стручно оспособљавање будућих наставника подразумева примену савремених дидактичких стратегија заснованих на еманципаторној дидактици, конструктивистичкој метатеорији и развојно-хуманистичкој оријентацији, чиме се стварају услови да настава у школама буде ефикаснија и квалитетнија. Предуслов да се код студената развија интелектуална аутономија, креативност, способности аналитичког мишљења, конструисања знања, решавања проблема и конфликта, тимског рада и партиципације, способност одлучивања, евалуације, рефлексije, самоиницијатива, толеранција, доживотно учење итд., јесу одговарајућа дидактичко-методичка решења која наставници бирају и примењују. Високошколска настава у којој учествују као студенти и формирају се као компетентни стручњаци мора бити савремено утемељена и реализована.

У раду се аргументује допринос еманципаторне дидактике савременом образовању наставника кроз примену хеуристичких стратегија поучавања и одговарајуће дидактичке инструкције (формулисање проблема и хипотеза, давање идеја за проверу хипотеза, издвајање битних информација и идеја, употреба идеја на нов начин, откривање последица, анализа, генерализација, компарација сличности и разлика, откривање заједничких веза итд.) којима се доприноси развоју истраживачког стила размишљања, критичког и стваралачког мишљења. Оспособљавање будућих наставника кроз примену хеуристичких стратегија значајно је због доприноса развоју метакогнитивних способности, дивергентног и критичког мишљења ученика, њихове креативности, истраживачког стила размишљања, рефлексивних компетенција и других особина.

Шире посматрано, и у високошколској настави потребно је прихватање савремене дидактичке културе (која укључује развијање компетенција, вредности и ставова наставника о наставном процесу и феноменима које обухвата), чиме се стварају могућности и за еманципацију сваког студента и њихово оспособљавање за самостално функционисање.

Кључне речи: Еманципаторна дидактика, хеуристичке дидактичке стратегије, високошколска настава.

¹⁵ Aleksandar.Stojanovic@uf.bg.ac.rs

Проф. др Јелисавета Шафрањ,
Факултет техничких наука, Универзитет у Новом Саду

ОДНОС ИЗМЕЂУ САМОЕФИКАСНОСТИ СТУДЕНАТА И ЊИХОВЕ УСПЕШНОСТИ У УЧЕЊУ СТРАНОГ ЈЕЗИКА

Резиме: Самоефикасност се дефинише као процена сопствених способности и вештина да се уради одређени задатак у специфичном контексту. Самоефикасни студенти се лако суочавају са академским изазовима и веома су упорни, док мање ефикасни студенти избегавају тешке задатке. До данас је објављено више студија о самоефикасности студената у различитим академским областима образовања, с обзиром да она има важну улогу у самом процесу учења као и постигнутим резултатима. Међутим, постоји мало радова о самоефикасности студената у учењу страног језика, а разумевање овог фактора усвајања језика може помоћи наставницима да боље и успешније приступе наставној активности.

Ова студија се базира на анализи латентног профила самоефикасности (ЛПА) како би испитала различите образце самоефикасности студената у учењу енглеског као страног језика. Корпус истраживања чине студенти Факултета техничких наука, док је инструмент истраживања упитник самоефикасности студената у учењу енглеског као страног језика (*Селф-Еффицијаци оф Енглиш Фореигн Лангуаге Студентс Оуестионнаире, Ванг 2014*). Циљ ове студије је: (а) да се идентификују групе студената који имају сличне профиле уверења о самоефикасности за учење енглеског језика; и (б) да се испитају односи између самоефикасности ових студената и њихове успешности у учењу енглеског језика, као и самопроцене студената о њиховом знању језика. Резултати анализе латентног профила (АЛП) указују да постоје две групе студената са профилем ниске и високе самоефикасности. Профил високе самоефикасности укључује студенте који имају више година учења енглеског језика, и претежно су женског пола у поређењу са профилем ниске самоефикасности. Профил ниске самоефикасности се значајно разликује од профила високе самоефикасности у односу на постигнут успех у учењу страног језика. Резултати истраживања имају педагошке импликације и могу се користити за адекватно прилагођавање наставних инструкција.

Кључне речи: анализа латентног профила самоефикасности, уверења о самоефикасности; успешност учења страног језика

Проф. д-р Љупчо Кеверески¹⁶
Универзитет Св Климент Охридски-Битола
Педагошки факултет-Битола

ВИСОКОШКОЛСКА НАСТАВА И ДАРОВИТИ И ТАЛЕНТОВАНИ У МАКЕДОНИЈИ

Резиме: Даровити и талентовани њихов третман, перцепција и перспективи су друштвени, институционални и индивидуални изазови у свим замљама. Питање **потцаја и развој даровитих и талентованих** у студенстској популацији у високошколским установама дуго време је на периферија теоријских и емпиријских елаборација. Због тога је видљива тенденција да се у задње време постави питање какав је третман даровитих у високошколских институција? У раду се актуелизује питање третмана даровитих у високошколским инситуцијама као и дилеме, проблеми и перспективе квалитетног развоја третмана даровитих у високошколским институцијама у Р. Македонији. Сматрамо да сама актуелизација, анализа стања, дилеме, проблеми у високошколским инситуцијама које се односе на препознавање, идентификацију и рад са даровитим и талентованим отвара нови комплекс питања на која треба тражити одговоре. То су нови изазови за друштво, иституције и сваког поједница.

Кључне речи: високошколска настава, даровити и талентовани студенти.

¹⁶E-mail: kever@t.mk

CIP - Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

378.014(048)

378.147(048)

НАУЧНИ скуп Високошколска настава - дилеме и перспективе (2018 ; Београд)
Резимеи радова за Научни скуп Високошколска настава - дилеме и перспективе,
Београд, 22. јуни 2018. - Београд : Српска академија образовања, 2018 (Бела Црква :
Бирокуп). - 35 стр. ; 21 cm

Тираж 100. - Резимеи на срп. и енгл.језику.

ISBN 978-86-89393-13-2

а) Високошколско образовање - Апстракти б) Високошколска настава - Апстракти
COBISS.SR-ID 265182220